

Ja kiitokset kiitoksista Veskulle.

Jospa hieman kertoisin, että kuinka se tuo kuvassakin näkyvä keinopesä Paltamon suunnalle tehtiin syyskuun 24. päivänä 2011. Vesku soitteli viime viikolla alkuvuokosta, että olisiko minulla kiinnostusta lähteä tulevana lauantaina avuksi keinopesän tekoon sääkselle. Laitoin asian muhimaan "mietintämyssyyn" ja niinhän siinä sitten kävi, että kun lauantai koitti, oltiin rakennuspuuhiin lähdössä ja eväät valmiina repussa.

Vesku koppas minut kyytiin pihaltani. Lastattiin työkaluni, reput ja rensselit Veskun autoon ja tutkittiin aluksi karttaa paikasta, johon hän oli ajatellut pesän bykata. "Tuonne suon laitaa UPM:n maille, niemekkeeseen, satelliittikuvissa näyttää hyvältä paikalta". Ja ei kun menoksi sinne ja nokka kohti seikkailua.

Sää oli vielä poutainen, joskin taivas oli paksussa matalalla roikkuvissa pilvissä. Lähes viikon oli sataa ropotellut vettä. Käännyttiin piki-tieltä pikkutielle, joka mutkitteli metsäisessä maastossa. Välillä tiellä tuli vastaan isoja vesilätäköitä, joiden läpi Vesku Volvoaan käskytti. Hyvin päästiin niiden läpi vesi komeassa kaaressa loiskuen. Matkan- teko jatkui metsätieaurilla, kunnes tien vieressä näkyi auto ja punalaki- kinen pyssymies.

Siinäpä sitten pysähdyttiin ja käteltiin tuo tuntematon hidalko. Kertoi olevansa jänismetsällä seurueen mukana ja jänikset tuntuivat olevan vähissä sillä paikalla. "Jättivät minut tähän passiin ja joku nainen on tuolla puolukoita poimimassa. Olen tässä vähän niin kuin vartiomie- henä." Vaihdettiin kuulumiset ja kerrottiin hänelle, että ollaan menossa linnunpesille. Karttaakin tutkittiin ja saatiin sen hetkinen tarkka olin- paikkamme häneltä selville. Jatkettiin matkaa kumpuilevaa uraa. Ja taas oli edessä asemiehiä, punalakkisia muttei kuitenkaan puna- nuttuisia. Olihan hirvenmetsästyksen aloituspäivä. Ja taas pysähdyttiin

vaihtamaan kuulumiset. Samaa jänismetsästyseuruetta olivat nuo kaksi jahtimetsästysasuihin pukeutunutta. Hyvin varustautuneita näyttivät olevan, samantyylinen radiopuhelin roikkui rinnoilla kuin jenkkeleffojen polii- seilla tai ambulanssikuskeilla.

Huolehtivia ja avuliaitakin olivat, kun kuulivat aikeemme. Kysyivät, että onhan meillä mukana kiipeilyliivit, ettei käy huonosti. Vesku vastasi heille, että hyvät on vehkeet ja "kissaa ei tarvitseisi hakea tällä kertaa alas puusta palokunnan avustuksella." Saatiin myös opastusta paremmasta paikasta tekarille. Kyseessä oli samainen suo, mutta sillä kohdin olisi järeämpää puustoa. Ja matka jatkui eteenpäin kohti ajateltua paikkaa välillä satelliittipai- kannusta apuna käyttäen. Alkoi sataa tihuttaa vettä, sadetakit niskaan suojiksi.

Lopulta saavuimme ennakkoon suunnitellulle alueelle ja siellähän se suonreuna näkyi. Eipä siinä kauaa tarvinnut sopivaa puuta katseella apteerata suonreunametsästä, kun jo löytyi riittävän kookas honka harveikolta. Siemenpuu, nuorta metsää ympärillä ja latvukset eivät olisi haittoina vielä moneen vuoteen lentäville sääksille. Tulevasta pesäpuusta hieman mittatietoja ylös paikkatietojen lisäksi muistiinpanoihin; rungon halkaisija ja ympärysmitta rinnankorkeudelta sekä tulevan tekarin korkeus maanpinnasta. Tuota pikaa hakemaan työkalut ja tarvikkeet autolta. Sadekin jo lakkasi, hyvä juttu.

Moottorisaha, puukkosaha, kiipeilyraudat ja -liivit, timpurin naulapussi, vesurit, vasarat, pienet tukkisakset, rullamitta, rautalankaa, köysi, väkipyörä, kiinnityslenkkejä, puukko, pari säkkiä ja nauloja. Eväsreput, kiikarit ja kamera laukkuineen. Naulat, panimpa ilokseni merkille, että Vesku oli ostanut kunnon piikkejä, kuumasinkittyjä kuusituumaisia ja lyhempiäkin. Kuumasinkittyjä ne pitää nimeen omaan olla, kun säälle ja kosteudelle alttiita pitkäikäisiksi ja pysyviksi tarkoitettuja rakenteita tehdään. Kestävät ruostumatta ja ennen kaikkea niissä on pitoa, kittakertoimet ovat kohdillaan. Ja nyt oltiin tekemässä pitkäikäistä rakennetta, ainakin yhden ihmiskupol- ven käytössä kestävä.

"Nuo keskikoon kiipeilypiikit käyvät hyvin tuohon pesäpuun runkoon. Harjateräksestä taivutetut ja istuvat hyvin saappaisiin, eivät nujua jalkojen alla. Ammattimiehen tekemät kapineet," totesi Vesku esitellessään kiipeily- rautojaan. Materiaalit kerätään pesäpuun lähetyviltä, puutavara, sammalkunnta ja havut. Ainoastaan pesäaihiot ovat etukäteen tehdyt. Vesku oli ne kotiverstaallaan nikkaroinut. Aihioista muodostuu pesän ympäryys, ulkosei- nämä. Jos tuota aihiota jotenkin kuvaileisi, niin se on noin metrin halkaisijaltaan ja n. 20 cm korkea puinen ympyränmuotoinen puukehikko. Kehikko on koottu ohkaisista pyöreistä puuklapin pituisista pätivistä yhteen nau- laamalla. Pesän seinämä muodostuu kahdesta päällekkäin asetetusta kehikosta rautalangalla yhteen sidottui- na.

Sittenpä ei muuta kuin työt käyntiin pesäpaikalla. Kaivoin repustani uuden uutukaiset rouhepintaiset kumiruk-kaset. Opettaisın ne nyt työlle, samoin nahkaiset sormikkaani saisivat pihkaa pintaansa. Vanhat olivat jo resuiset ja poisheitettäviä. Aikansa nöyrästi palvelleet rankametsissä. Kuulo ja silmäsuojat päähän. Jahas, missäs niitä sopivan kokoisia näreitä kasvoikaan. Kuusesta tulee parasta ja lähes ikuisuuden lahoamatta kestävää puu-rakennetta. Ja aisaus on myös tehtävä, mutta sehän käy näppärästi samalla, kun karsii puista oksat mootto-risahalla. Sopivasti terällä kun hivelee, niin kuoriparkki irtoaa.

Vesku jäi puunjuurelle selvittämään vetoköyttä suoraksi, kun suunnistin sopivankokoisen näreen juurelle. Partneri pärähti käyntiin ja puri puuta hanakasti. Vaihdoın eilispäivänä sahaan uuden teräketjun. Olin keväällä Sotkamon suunnalla Veskun kaverina tekarin teossa, joten tähän oli jo tuttua puuhaa. Montakohan puuta niitä pitikään tehdä, muistelin määrää. No, kaadetaan tarpeeksi, että riittää varmasti. Siinä on ne vaakaorret, vinotuet ja "käsivarren paksuiset" harvaksi ladotut lavatarpeet, kertailin mielessäni.

Tuostapa minä pötkäytän nurin tuon kuusen ja sinnehän se pyljähti. Oho, nyt taisi tulla turhan järeä puu kaadet-tua. Tyvitukista tulisi lautaa ja pattinkia jonkun osaavan kenttäsahurin sahalla. No, ei ehkä pattinkia mutta kak-kosnelossoiro kuitenkin ja pintalautaa, päättelin. Linnunpönttölaudat olis tullut. Siinä samalla muistuu mieleeni rakennusohje, jonka edesmennyt laulaja Kari Tapio kertoo eräässä laulussaan: "...sydänpuoli säätä vasten... muista, sydänpuoli säästä vasten..." Kestävämpi laudoitus se sillälaililla tulee, linnunpöntöstäkin.

Tässähän meinaa tulla aivan hiki sahatessa. Kyllä sitä puutavaraa on jo tarpeeksi, mittailen ja palaan pesäpuun lähelle. Vesku on jo kiivennyt puuhun, puukkosaha suihkaa ja oksia tippuu tiuhaan tahtiin alas maahan. Sam-maleetkin on jo valmiina säkeissä odottamassa, aikaansaapa mies hän on. Ehti nekin jo keräämään. Suihkis vain kuuluu, kun männyn latvakasvain rojahtaa maahan.

Siirrän puutavaran pesäpuun juurelle, aika järeää taisi tulla noista orsipuista. Tukkisakset ovat mainio apu pyö-reänpuun siirrossa. Oman aikansa se ottaa, ennen kuin kaikki kaadetut puut ovat koottuna kasassa. Huokaisen muutaman kerran. Vesipullosta huikat väliin.

Nyt on pesäpuun oksia sahattu sopivasti pois tieltä sekä latvaa ty pistetty ja voidaan aloittaa materiaalin nosto latvaan. "Laitappas ensimmäinen parimetrinen orsipuu tulemaan tänne," saan ohjeen puunlatvasta. Teen työtä käskettyä. Kainuulaisittain sanottuna "tolokunkokoinen" puu köyden hirttosilmukkaan lujasti kiinni, tartun veto-köyteen ja alan kisko. Onneksi köysi kulkee väkipyörän kautta, sillä konstilla vetoon tarvittava voima lähes puolittuu. Hitaasti, mutta varmasti orsi kohoaa ilmaan ja lähenee jo latvaa. Raskas ryökäle se vieläkin oli vedet-täväksi, meinaa käydä haarukseni kevyiksi.

Vesku tarraa orteen kiinni ja saa jotenkin voimillaan sen raahattu poikittaen puuhun. "Tämä on liian paksu, täy-tyy kolota sitä, että naulat yltävät orren läpi männyn runkoon." Sahalla ja vasaralla hän siihen kolon tekee, nyt olis temmille tarvetta. "Laita niitä ohkasempia puita seuraavalla kerralla, ja varo, tämä tukki meinaa karata ja pudota käsistä." Kolme vaakaortta, jotka muodostavat kolmion olivat jonkin ajan kuluttua naulattuina yhteen puunlatvassa. Seuraavana oli vinotuenta vuorossa ja kolmion vaateriin laitto. "Laitappas seuraavaksi kaksi ja puolimetrinen puu tulemaan tänne. Viistä päät ja lyö kuusituumaiset naulat molempiin päihin viisteisiin valmiiksi, parikymmentä senttiä kärjistä." Niinpä tein ja tietenkin toisen pään viisteen sahasin väärälle puolen. Mutta se ei estänyt puun paikalleen laittoa kovinkaan paljon. Yläpää nauloilla kiinni vaakaorsien muodostaman kolmioon.

Rakenne oli aika raskas ja Veskulla oli täysi työ saada tukipuuta oikeaan asentoon ja kolmiota vaaka-asentoon horisontaalisesti. "Ihmisellä on vain kaksi kättä ja puussakin olis pysyttävä putoamatta." Mutta konstilla ne isot-kin saadaan liikkeelle. Iso naula tukipuun kylkeen pystyyn puolittaen näkymään ja tukiorren nosto ylemmäs vaakaoksan varaan naulaan nojaamaan. Menin suolle hieman edempää katsomaan orsien asentoa. Nosta vielä vähän ylemmäs sitä kolmion kärkeä, ei ole aivan vaaterissa, huikkasin Veskulle. Ja onnistuihan se vaaterikin lopulta. Vinotuen alapää vankasti kiinni pesäpuun pystyrunkoon kuusituumaisilla kuumasinkityillä nauloilla. Kai-ken kaikkiaan kolme vinotukea tuli vaaterin varmistukseksi ja pesän paikoillaan pysymisen takeeksi.

"Nyt niitä käsivarrenpaksuisia seuraavaksi, tehdään lattia vaakaorsien päälle;" kuuluivat Veskun sanat. Nippu ohkaisempia aidattuja puita ylös ja lattiaa alkoi syntyä. Rakenne on nerokas, harvaan asennetut puut kuivaisivat hyvin ja lumetkin sulaessaan solahtaisivat alas. Rakenteen painokin pysyisi kurissa. "Kyllä tämä lava kantaa 800 kg painon," Vesku ilmoitti ykskantaan.

"Mutta nyt on kyllä tauon paikka, laitatko sen ruokalaukun tulemaan tänne ylös. Syön eväät täällä ylhäällä kuin sääkset konsanaan." Kaivoin itsekin eväni esille repustani. Kuuma kahvi ja ruisvoileipä maistui tosi hyvälle. Verensokeritasapainosta on syytä pitää huolta töitä ryskiessään. Ei pääse väsy iskemään kesken urakan, kun murkinoi välillä. Vilu meinaa tarttua, sen verran hikeä pukkasi sahatessa ja nyt seisoksiessa meinaa paikat jäähtyä. Laitanpa lisää vaatetta päälle, eiköhän se siitä.

"Tämä on klassinen sääksen pesäpaikka. Ensi keväänä täällä varmasti sääkset soidintavat. Tuolla suolla näkyv pieniä lampia ja edempänä on lisää lampia jokapuolella, ojittamaton avosuo." Vesku määrittelee paikan puun-

latvasta tähyillen. Totta tosiaankin, suo jota ei ole ojittamalla tärvelty piloille. Harvinainen näky Kainuussa. Kesäaikaan tuo suo kuhisee elämää, kosteikkolajien paratiisi taitaa olla kyseessä.

"Jatketaanpa hommia, vedäppä tänne ylös ne pesäaihiot ja laita myös samalla ne rautalankakiepit tulemaan." Aloin kiskoa köydessä roikkuvaa ahiotaakkaa ylöspäin, oksaanpa sen tietysti piti juuttua kiinni. Vedän ja löysään hieman välillä vetoköyttä, kikottelen taakkaani oksan yli. Irtoihan se lopulta pinteestä. Toinenkin aihio nousi puuhun ja Vesku ryhtyi niitä sovittelemaan paikoilleen pesäalustalle ja sitomaan rautalangalla kiinni vaakakolmioon. Tuota, seuraavaksi varmaankin ne havut sitten, kysyin. "Joo."

Lähdin keräämään karsimieni kuusten havuja. Kannoin pesäpuun juurelle moniaita sylillisiä. Köysi silmukkaan kiinni ja havut ylös. Tartetko vielä lisää havuja, täällä olis muutama "takkavitallinen" tarjolla paksumpioksaista ja hienompaa, kysyn. "Laita niitä paksumpia. Alkaa olla jo pesä piripinnassa havuja." Vesku on kavunnut keinopesän sisään ja polkee havut tiiviiksi pohjaa vasten. Hän työskentelee aivan puun nupissa. Tuossa hommassa ei saa olla pää paperista, ajattelen. Ei saa olla korkeanpaikankammosa ja tasapainoelimet on oltava timmissä kunnossa. Pesäpuu huojastelee puolelta toiselle, onneksi ei tuule. Aurinkokin jo näyttäytyy taivaalla.

Paikalle pyrkää sekaparvi tiaisia kiertelemään. Hömppiä ja töyhtötiaisia sekä pari hippiaistä ruuan etsintäpuuhissa. Vesku alkaa viheltää matkien varpuspöllöä, vihellen itsekin. Hermostuvat tintit moisesta, kirkuvat hermostuksissaan yhtä aikaa. Töyhtötiasten ääni kuuluu ylimpänä. Eihän ne hyväkkäät pitäneet jekustamme oltenkaan, häipyivät paikalta.

"Ja sitten ne sammalsäkit, laitanko tulemaan tänne." Loppusilauus tehdään sammalilla. Sammalet levitetään havujen päälle pesään. Siihen sitten aikanaan sääksiemo kaivaa pesäkupin munilleen. Siirrän sillä aikaa pesäpuun juurelta ylimääräiseksi jääneen puutavaran kauemmaksi pois mahdollisten maastossa kulkijoiden silmistä. Niillä puilla olis rakentanut toisenkin tekarin. Irtonaisia männynoksia on hujan hajan maassa, kasaan ne siistiin nippuun hieman edemmäs pesäpuusta. Ympäristön pitää olla siisti pesäpuun alla, ei herätä liiemmästi huomiota sitten.

Keinopesä alkaa olla valmis. "Kamera, jos laitat sen kameralaukun köyteen ja vedät ylös.

Kuvaan täältä maisemia ja dokumentoin pesän." Kuuluu kamerasauvan laukaisuääniä.

Vesku laskee köydellä puussa olleet työkalut ja tavarat alas. Otan ne vastaan. Lopulta Veskuakin on jälleen maanpinnalla. "Paljonkohan mahtaa kello olla?" Katson kelloa, viittätoista näyttävät viisarit. "Kolmessa tunnissa tuli tämä pesä tehtyä, aika hyvin," toteaa Vesku.

Kävelemme suolle veden lotistessa kumppareitten alla. "Katotaanpa täältä kauempaa, että minkä näköinen siitä tuli? Huomaatko tuon pienen "Teepuun" tuossa pesän reunan yläpuolella? Jätän puunrungon pään tuollalalla näkyville. Poikasilla on tapana istuksia "Teepuulla." Vesku juttelee ja ottaa samalla kameralallaan kuvia pesäpuusta. Myöntelen ja ihastelen näkymää, siisti paketti siitä tekarista tuli.

Otamme "kamat" kanton ja poistumme paikalta autolle. Mieli on iloinen ja reipas, teimme konkreettista luonnon monimuotoisuuden edistämistä ja suojelutyötä. Vielä kerran kiikaroimme pesäpuun suuntaan, siellä se nyt on odottamassa kevättä ja sääksisoidinta.

Vesku kertoi, että hänellä on jo noin 140 sääksireviiriä tiedossa. Silloinhan poikastuoton pitää olla satoja yksilöitä vuodessa. Lähivuosina noita nuoria sirkeäsilmäisiä Eikka-sääksen serkkuja saapuu Afrikasta "sankoin joukoin" etsimään sopivia pesäpaikkoja. Tekopesät ovat vastaus, niillä saadaan pesivää kantaa tihennettyä ja juurutettua paikkoihin, joihin ne eivät muuten asettuisi pesimään.

Tästä kertomuksesta tuli aika pitkä. Toivottavasti jaksotte lukea juttuni loppuun pitkästyttä.

30.9.2011,
Leinosen Risto